

SESTAVLJENE NARODNE IDENTITETE V ROMANU EVELINE UMEK *ZLATA POROKA ALI TRŽAŠKI BLUES*

Prispevek metodološko izhaja iz literarne imagologije in (avto)biografske metode. Preučevala sem roman Eveline Umek *Zlata poroka ali Tržaški blues*, v katerem sem zaznala številne literarne like s sestavljeno narodno identiteto. V ta namen sem najprej oblikovala tipologijo sestavljenih narodnih identitet, na osnovi katere sem tipološko opredelila literarne like. Pri tem sem izhajala iz osnovne razdelitve narodnih identitet postkolonialnega teoretika Homija K. Bhabhe in socialnega psihologa Johna W. Berryja. V nadaljevanju me je zanimalo, kakšna je podoba tržaških Slovencev s sestavljeno identiteto kot literarnih likov s fiksno slovensko identiteto. Ugotovila sem, da so liki, ki se v večji meri identificirajo s Slovenci, bolj pozitivni od likov, ki se v večji meri identificirajo z italijanskim narodom. Bolj se njihova identiteta približuje italijanski identiteti, bolj je njihova podoba prikazana v negativni luči.

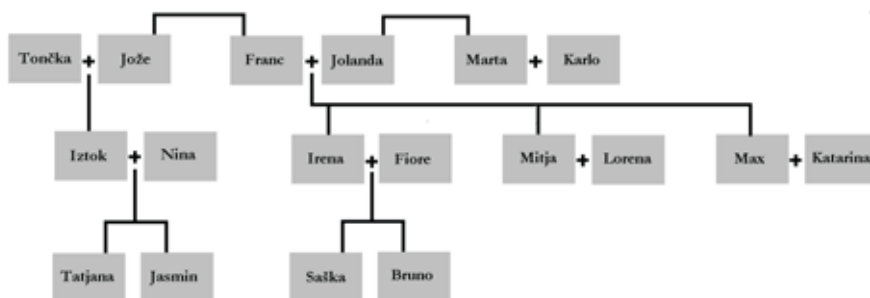
Ključne besede: Evelina Umek, (avto)biografska metoda, imagologija, književnost Slovencev v Italiji

Slovensko književnost v Italiji močno zaznamuje vprašanje narodne identitete. Maja Smotlak (2012: 41, 42) ugotavlja, da je, kljub temu da je slovenska književnost ob koncu 20. stoletja preseгла zavezanost narodnooblikovalni vlogi, vprašanje naroda še vedno deležno velike pozornosti literarnih ustvarjalcev. To je še posebej značilno za starejše tržaške avtorje, rojene v prvi polovici 20. stoletja. V njihovih besedilih se običajno v vlogah protagonistov pojavljajo literarni liki s fiksno slovensko identiteto,¹ medtem ko so tisti, za katere je značilna italijanska fiksna identiteta, pogosteje upodobljeni kot antagonisti. Roman Eveline Umek *Zlata poroka ali Tržaški blues*

¹ Literarni liki s fiksno identiteto si ne postavljajo vprašanj glede lastne narodne pripadnosti, opredeljujejo se kot Slovenci oziroma Italijani (Pertot 2007: 261).

predstavlja izjemo v tem pogledu, saj postavi pred bralca množstvo literarnih likov s sestavljenimi oz. hibridnimi identitetami.²

Okvir zgodbe v romanu obsega en sam dan, v teku katerega Tržačana Jolanda in Franc praznujeta petdesetletnico poroke. Zunanja zgradba romana je jasno zastavljena; avtorica je besedilo razdelila na pet osrednjih poglavij, ki predstavljajo različne izseke dneva: jutro, dopoldan, čas kosila, popoldan in čas večerje. Zgodba se prične v stanovanju zlatoporočencev, ko se Jolanda prebuja, zaključí pa se na slavnostni večerji v gostilni v Repnu, na kateri par gosti svoje bližnje sorodnike.

Graf: Sorodstvene vezi med literarnimi liki iz romana *Zlata poroka ali Tržaški blues* Eveline Umek

V zgornjem grafu so predstavljeni vsi glavni in stranski literarni liki, ki so za imagološko analizo romana relevantni. Ob površinski Jolandi in narodnozavednem Francu prevzemajo pomembno vlogo v dogajanju tudi njena jokava sestra Marta in njegov tožeči brat Jože. Oba žalujeta za pokojnima soprogo in nista sposobna preseči preteklosti. Jože je na stara leta predal družinsko kmetijo sinu Iztoku in njegovi ženi Nini, od tedaj pa je z razdalje žalostno opazoval delo v vinogradu in se spominjal preteklih dni, pri čemer sta mu bili v tolažbo edinole priljubljeni vnukinji. Avtorica se je posebej posvetila tudi karakterizaciji Jolandinih sinov Maxa in Mitje ter hčere Irene. Vsem trem je skupno izrazito življenjsko nezadovoljstvo, ki izvira iz družbenih ter narodnostnih dejavnikov v Trstu in se odraža na različne načine. Irena že več let nesrečno deli zakonsko življenje z možem Fiorejem, potomcem istrskih beguncev. Njuni pogosti spori, ki izvirajo iz popolnoma različnega odnosa do problematike slovenstva in italijanstva na Tržaškem, so negativno vplivali na njuna otroka Saško in Bruna. Ker je bila prva vzgojena v slovenskem, drugi pa v italijanskem duhu, sta si postala popolna tujca. Za Irenina brata je značilen zadušljiv občutek omejenosti v slovenskem tržaškem okolju; še posebej starejši Max se zaveda, da tu nima osnov za zadovoljitev svojih poklicnih ambicij. Pri Mitji, najmlajšem

² Sestavljene oz. hibridne identitete vključujejo posameznikove občutke istovetnosti in pripadnosti različnim narodoma, med katerima nihajo. Oblikujejo se kot sad različnih življenjskih izkušenj in se zelo pogosto pojavljajo ob sklepanju interetničnih zakonov in medgeneracijskem prenosu jezika in kulture, ki temu sledi (Pertot 2007: 261).

med Jolandinimi otroki, je zaznati močno življenjsko neodločnost, ki korenini prav v sestavljenosti njegove narodne identitete, ki mu ne dovoli, da bi se osamosvojil.

Skozi celotno dogajanje se s pomočjo retrospektiv bralcu razkrivajo ostri družinski odnosi med navedenimi literarnimi liki. Napeto vzdušje se dramatično stopnjuje vse do zaključnega dela romana, v katerem pridejo na površje dolgo zamolčani očitki, ki zadevajo predvsem problematiko slovenstva in narodne pripadnosti posameznih likov. Osrednja tema besedila je narodnost. Ob tej si avtorica zastavlja mnogo etičnih vprašanj o sobivanju italijanskega in slovenskega naroda na tržaških tleh, o odnosu med njima ter o strpnosti oziroma nestrpnosti med ljudmi. S tem so povezani motivi jezika, izbire jezikovnega koda, poitalijančevanja imen in priimkov, pa tudi vsakodneвне situacije, kot so družinski spori, zakonski brodolomi, poklicna nestabilnost, izbira študijske poti in podobno.

Upoštevaloč razvejeno narodnoidentitetno strukturo obravnavanega romana in njegovo narodnostno tematiko sem se odločila, da bom v svoji raziskavi metodološko izhajala iz literarne imagologije.³ Glede na diskurzivno naravo identitete, ki se po mnenju Mirjam Milharčič Hladnik (2011: 13) narativno oblikuje v procesu socialnih interakcij, sem obnem prosila Evelino Umek za pogovor, med katerim sem skušala opredeliti njeno narodno pripadnost. Na podlagi njenih biografskih podatkov sem predvidevala, da jo je njena tržaška izkušnja zaznamovala in bistveno vplivala na njen občutek narodne pripadnosti. Avtorica je potrdila, da je v vseh besedilih, ki jih je napisala, izhajala iz same sebe in svojega življenja, zato je njeno pisanje zelo subjektivno. V pogovoru z njo sem ugotovila, da je pisateljica hkrati tudi pripovedovalka obravnavanega romana. Ker se opredeljuje kot tržaška Slovenka,⁴ sem njeno narodno pripadnost določila kot fiksno. Opazujočo kulturo v romanu predstavljajo torej literarni liki, ki sem jih klasificirala kot tržaške Slovence. O sorodnosti med avtoričinim zornim kotom in tistim, ki je značilen za literarne like s fiksno slovensko identiteto, priča med drugim obravnavana tematika tržaškega podeželja, ki nakazuje čustveno navezanost slovenske identitete na Kras. Avtorica, ki je v najinem pogovoru večkrat poudarila svojo ljubezen do domače *mandrije*, na kateri je preživela svoje otroštvo, je tudi v svojem romanu oblikovala idealizirano podobo tržaškega podeželja. Pri tem se je posluževala pomenljive izbire svetlih in toplih barv, ki posredujejo občutek miru in radosti. Zelo nazoren se mi zdi odlomek, ki prikazuje zorni kot Frančevega nečaka Iztoka (fiksna slovenska identiteta):

Ob razkošju barv, ki mu, obsijane od sonca, ponujajo kraško barvno paleto, ga prevzame topel občutek zakoreninjenosti v ta prostor, kjer se zelenilo trt odraža od rdeče zemlje in

³ Literarna imagologija je disciplina, ki se ukvarja s podobo Drugega (tujega oz. opazovane kulture) v književnosti. To je podoba, ki jo je o tej kulturi ustvaril Jaz (opazujoča kultura) (Pageaux 2008: 17).

⁴ Svojo trditev dodatno pojasnjuje z raznimi biografskimi podatki; pove, da se je rodila slovenskim staršem v okolici Trsta, da se je italijanščine naučila kasneje, v otroških letih. Prizna, da se počuti drugačna od Slovencev iz matične države, saj so jo življenjske okoliščine zaznamovale in vplivale na njen občutek narodne pripadnosti.

belega kamna na ozadju spreminjajoče se modrine morja in z belimi oblaki prepredene sinjine neba. (Umek 2010: 37.)⁵

V nadaljevanju me je tako zanimal odnos tržaških Slovencev do literarnih likov s sestavljeno identiteto. Opazovana kultura v romanu zajema narodno raznolike literarne like, ki živijo na Tržaškem. Pri njihovi kategorizaciji sem izhajala iz osnovne razdelitve na fiksne in hibridne oz. sestavljene narodne identitete Homija K. Bhabhe (1994: 52–60).⁶ Ker sem ocenila, da tovrstna razdelitev identitet ni povsem zadovoljujoča za moj raziskovalni namen, sem se odločila, da jo bom dopolnila z drugim, popolnejšim raziskovalnim pristopom s področja socialne psihologije. Kot je razvidno iz sledeče tabele, sem tipologijo sestavljene narodne identitete dodatno razvejila glede na stopnjo identifikacije posameznih literarnih likov z večinskim ali manjšinskim narodom. Pri tem sem upoštevala razdelitev na integracijsko oz. dvojno, obrobno in asimilirano oz. prilagojevalno identiteto, kot jo ponuja John W. Berry (2003: 22).

Tipologija identitete		Literarni liki		
Fiksna identiteta	večinski narod (Italijani v Trstu)	Bruno, Valeria, Benito, Elvira, Stelvio		
	manjšinski narod (Slovinci v Trstu)	Jasmin, Franc, Jože, Tončka, Iztok, Irena, Saška, Tatjana		
Hibridna identiteta		identifikacija z		
		manjšinskim narodom	večinskim narodom	
	integracijska oz. dvojna	da	da	Marta, Karlo, Mario, Zinka
	obrobna	ne	ne	Jolanda, Max, Mitja, Nina
	prilagojevalna oz. asimilirana	ne	da	Fiore

Tabela: Narodna pripadnost literarnih likov iz romana *Zlata poroka ali Tržaški blues*

Podoba Tržčanov z asimilirano hibridno identiteto

Prilagojevalna oziroma asimilirana identiteta vključuje zelo visoko stopnjo identifikacije z večinsko italijansko kulturo in prostovoljno zanikanje lastnih slovanskih korenin, iz česar lahko izvirajo jeza, sovraštvo ter depresivna in nasilna obnašanja (Berry 2003: 25, 31). Temu opisu ustreza Frančev zet Fiore, najbolj neprijeten literarni lik v romanu. Gre za nasilnega in nesamozavestnega človeka,

⁵ Ljubezen do tržaškega podeželja, ki je v obravnavanem romanu izpovedana ob likih s fiksno slovensko identiteto, je pogosta v besedilih slovenskih tržaških avtorjev prve polovice 20. stoletja. Navezanost slovenskega kmeta na domačo, tržaško zemljo je posebej poudarjena v sonetu *Tržaška* iz cikla *Dve jeseni* Janka Samca, kjer pesnik vzpostavlja vedro razpoloženje pri kmetih, ki se veselijo dobrega pridelka. Do podobnega pojava prihaja v Grudnovih pesmih, v katerih pesnik opeva vredno življenje kmetov in ribičev v tržaškem zaledju (Toroš 2011b: 52).

⁶ Bhabhov pojem hibridnosti (Bhabha 1994: 58) sem obravnavala kot sinonim za sestavljene identitete, o katerih govori Berry (2003: 18, 19), čeprav ima slednji v mislih predvsem integracijo, torej združevanje dveh različnih narodnih identitet (Slovenec in Italijan), ne pa nihanj med njima, kot je značilno za Bhabho, pri katerem prihaja do nečesa tretjega (Slovenec iz Italije/zamejec).

ki se pogosto vdaja pijači. Po poklicu je skladiščnik, nikoli ni dokončal šolanja, njegova neizobraženost se kaže tudi v njegovih medosebnih odnosih in življenjski brezcilnosti. Fiore je potomec nekdanjih istrskih beguncev⁷ in se ima za Italijana. Prijatelj Michele, ki ima nanj velik vpliv, ga je privabil na srečanja Unije Istranov, ki si prizadeva za vračanje nekdanjih posesti v bližini Umaga. Ideologiji prijatelja Micheleja sledi povsem nekritično. Z ženo Ireno, profesorico slovenščine, zgodovine in zemljepisa na eni izmed slovenskih višjih srednjih šol v Trstu, doživlja globok razkol, ki v veliki meri izhaja iz različnosti njunih narodnih identitet.

Nenaklonjenost do Fioreja je v besedilu izražena na več nivojih. Avtorica je izpostavila njegov prostaški govor, neprijetni vonj in izrazito zanemarjeni videz; skrbno je opisala tudi literarne prostore, ki so z njim povezani, saj izražajo kanček njegove osebnosti. Za primer naj navedem zasmrajeno kuhinjo v stanovanju Fiorejevega prijatelja Enza, v katerem se Fiore prebudi na zlatoporočno jutro: »Prijateljstva kuhinja je bila polna umazane posode, krožnikov, pribora in vse to je oddajalo smrad po postani hrani, skoraj bljuvanju« (Umek 2010: 31). V besedilu se pojavlja tudi navidezni paradoks pri izbiri Fiorejevega imena, ki pomeni cvet. Kot pojasnjuje avtorica v romanu, Fioreja ni mogoče opisati z nobenim izmed pridevnikov, ki jih navadno pripisujemo cvetlicam, saj gre za vse prej kot nežnega in ljubečega moža: »Njen mož Fiore – ironija njegovega imena je bila v tem, da ni bil nikakršen cvet« (Umek 2010: 21).

Ne gre prezreti tudi odnosa med Fiorejem in njegovim tastom Francem (slovenska fiksna identiteta), s katerim avtorica izpostavlja zadrego Slovencev v Trstu pri sprejemanju drugačnih od sebe. Franc s svojim vedenjem odganja zeta, za katerega je prepričan, da pripada manjvredni skupnosti Istranov. V romanu je sicer nakazano, da Frančevo obnašanje izvira iz preteklih zgodovinskih okoliščin. To je posebej vidno pri Fiorejevem označevanju tržaških Slovencev s terminom *ščavi*,⁸ ki se sicer pogosto pojavlja tudi v ostalih romanih Eveline Umek ter pri drugih tržaških avtorjih, ki so se ukvarjali s prikazom slovenstva v Trstu.⁹ Kletvico *maledetti s'ciavi* Fiore dvakrat

⁷ Avtorica je dodelila opazno vlogo problematiki Istranov v Trstu in odnosu, ki ga imajo Slovenci do le-teh. Istrski begunci, ki jih pogosto imenujejo *ezuli* ali *optanti*, so »skupina ljudi, ki se je od petdesetih in vse do poznih šestdesetih množično izseljevala iz Istre« (Fakin Bajec 2004: 122). Zaradi političnih, gospodarskih, družbenih in sorodstvenih razlogov se je izselilo približno 20.000 ljudi. V Italiji so iskali boljše življenjske razmere, nekateri so se hoteli izogniti služenju vojaškega roka, drugi so nameravali nadaljevati pot v čezmorske države. V Trstu so naleteli na dvojno neodobravanje: prvič s strani Slovencev, ki so jih označevali za fašiste, drugič s strani Italijanov, ki so jih obravnavali kot komuniste (Fakin Bajec 2004: 121).

⁸ To je čustveno zaznamovana beseda, slabšalni izraz za označevanje pripadnikov slovanskega rodu. Kot pojasnjujeta Beller in Leerssen (2007: 238), je samostalnik *Slav*, Slovan, v raznih evropskih jezikih postal sinonim za besedo *slave*, suženj. Mnenja sta, da je do tega pojava najverjetneje prišlo, ker je bilo v srednjem veku veliko ljudi slovanskega izvora žrtev trgovanja s sužnji. Od takrat dalje je izraz nalepka za označevanje servilnosti, manjvrednosti in nezrelosti.

⁹ Navajam nekaj primerov: Marko Sosič (2005: 33) je uporabil oznako *Slavi de merda*, Boris Pahor je zapisal *sciavo* (1959: 61), pri Miranu Košuti se pojavljata besedi *ščavi* (1989: 55) in *porca ščava* (1989: 174); Ana Toroš opozarja, da se beseda *suženj* in njene izpeljanke pogosto pojavljajo v slovenski poeziji prve polovice 20. stoletja. Z njimi se slovenska (opazujoča) kultura opredeljuje do Italijanov v Trstu (opazovana kultura). Obenem navaja tudi slabšalno oznako *s'ciavo duro* (Toroš 2011a: 72), ki jo je uporabil italijanski pesnik Weiss v poeziji *L'università italiana a Trieste*.

uporabi v zaključnem poglavju romana, ko pride na poročno slavje z namenom, da bi odpeljal stran sina Bruna. Ta termin se pojavlja tudi v povezavi z Jolando, predstavnico literarnih likov z obrobno hibridno identiteto, ki jo predstavljam v nadaljevanju. Ana Toroš (2012: 238) opaža, da omenjeni termin, ki se zelo pogosto pojavlja v slovenski literaturi o Trstu medvojnega obdobja, predstavlja pomembno sredstvo za upodabljanje Drugega (Italijana), hkrati pa veliko sporoča tudi o tržaških Slovencih, ki se čutijo žrtve fašizma.¹⁰ Tudi v obravnavanem romanu ima uporaba termina *ščavo* podobno funkcijo, saj v kritični luči pokaže Jolandin odnos do staršev. Jolando (obrobna hibridna identiteta) je namreč sram, ker »bila sta sužnja v pravem pomenu besede, ščava, dobra za nižja dela« (Umek 2010: 46). Kot zanimivost naj dodam, da se v romanu v neposredni bližini slabšalnega izraza *ščavo* pojavljajo tudi nekatere besedne zveze z negativnim prizvokom, kot so *neizmerno sramovanje*, *čepeti v luknji*, *ponižno umikanje*, *ponižujoči izgovori* in podobno.

Ob tem gre omeniti, da je v romanu zaslediti namigovanja na fašizem in na prepoved uporabe slovenščine v obdobju med obema vojnoma. Slednje je opazno ob likih Italijanov v Trstu s fiksno identiteto, ki obvladajo samo italijansko. Avtorica je izpostavila njihov izrazito neodobravajoči odnos do slovenščine, saj ne marajo, da bi jo kdo uporabljal v njihovi prisotnosti. Počutijo se prizadeti, ker so bili vabljeni na dvojezično mašo in slavnostno večerjo v gostilni, na kateri se vsi pogovarjajo v slovenščini. Slovenski liki s fiksno identiteto doživljajo njihov kritični odnos do slovenščine kot nesprijemanje in omejevanje lastnih pravic, zato se počutijo nelagodno.¹¹ O tem pojavu govori tudi sledeči avtoričin citat, ki zadeva uporabo italijanskega tržaškega narečja: »Tržaško italijansko narečje naj bi po mnenju mnogih, tako Italijanov kot Slovencev, združevalo prebivalce Trsta kot nekakšna *lingua franca*. V resnici pa so se morali Slovenci vedno prilagoditi svojim italijanskim someščanom« (Umek 2010: 121). Jasno aluzijo na fašizem predstavlja tudi literarni lik s fiksno italijansko identiteto Benito. Slednji posebno izstopa zaradi svojega pomenljivega imena, s katerim avtorica najbrž namiguje na Benita Mussolinija in zatiranje Slovencev v času fašizma.

Med literarnimi liki z italijansko fiksno identiteto je avtorica namenila največjo pozornost Frančevemu in Jolandinemu nečaku Brunu. To je dijak italijanske tehnične šole, ki je bil vzgojen v popolnoma italijanskem duhu zaradi očetovih narodnih prepričanj. Ta ga je učil italijanščine in ni dovolil, da bi z njim doma spregovorili v slovenščini. Fant je obiskoval italijanske šole in rasel v popolnoma italijanskem svetu, kar je povzročalo globok razkol s starejšo sestro Saško, ki ima fiksno slovensko identiteto. Bruno je v očeh tržaških Slovencev izrazito površinski, nevhvaležen in nevzgojen najstnik. Avtorica je v romanu večkrat opisala njegov brezbrizni odnos do vseh sorodnikov, ki je še posebno izpostavljen v njegovi repliki *non rompere*

¹⁰ Na tovrstno doživljanje lastnega narodnega položaja je vplivalo zgodovinsko dogajanje 20. stoletja, predvsem podpis rapalske mirovne pogodbe ob zaključku prve svetovne vojne in priključitev Trsta Kraljevini Italiji. Temu je sledila načrtna italijanska raznarodovalna politika, ki je težila k popolni asimilaciji Slovencev v Italiji (Kacin Wohinz 2000: 32–36, 61–63).

¹¹ Občutek ogroženosti, ki ga opazuječa kultura (Slovenci) doživlja v odnosu do Drugega (Italijanov), je značilen tudi za slovensko poezijo o Trstu v medvojnem obdobju, pri čemer je pogosto izpostavljena ravno prepoved slovenskega jezika (Toroš 2011b: 51).

(Umek 2010: 90) v odlomku, ko Irena stopi v njegovo sobo, da bi mu sporočila uro odhoda v cerkev. Zanimivo je, da ga kljub negativnemu mnenju, ki ga imajo vsi sorodniki o njem, nobeden izmed njih odkrito ne obsoja, ampak ga vsi obravnavajo kot žrtev okoliščin in ga zaradi tega na tihem pomilujejo.

Podoba Tržčanov z obrobno hibridno identiteto

Za literarne like z obrobno hibridno identiteto je značilna nezainteresiranost, nizka stopnja identifikacije z obema narodnima skupinama. Ta je značilna za Tržčane, ki ne čutijo prave potrebe po lastni narodni opredelitvi in se zato počutijo enako sprejeti oz. nesprejeti v obeh skupinah (Berry 2003: 24). Med literarnimi liki z obrobno hibridno identiteto je najpomembnejša Jolanda, karakterizaciji katere se je avtorica tudi najbolj posvetila. To je samoljubna ženska dvainsedemdesetih let, ki se ne želi obremenjevati z nepotrebnimi zadevami in skrbi samo za lastno zunanost. Jolandina površinskost se kaže v pretirani skrbi za lasten videz, saj se pogosto gleda v ogledalo in opazuje znake staranja na svojem obrazu. V delih besedila, kjer je predstavljen tok njenih misli, se večkrat pojavljajo njena želja po lepotnem posegu za odstranjevanje gub in misli v zvezi z barvanjem las, izbiro obleke in podobno. Njena pretirana skrb za zunanji videz nakazuje skromno samozavest, ki najbrž korenini v zamolčani slovenski identiteti. Zaradi travme ponižanja, ki jo je doživela kot hčerka revne slovenske družine v medvojnem obdobju, doživlja italijanščino kot ugleden jezik, medtem ko jo je skoraj sram priznati, da je v resnici njeno poreklo slovensko. Pravi, da italijanščina daje njenim besedam *dodaten pomen* (Umek 2010: 32), s čimer prevzema nevhvaležen in brezbrizen odnos do narodne kulture, v duhu katere je bila vzgojena.

Obrobna hibridna identiteta je v pričujočem romanu značilna tudi za brata Mitjo in Maxa. Slednji je v svojih najstniških letih delil očetova nacionalna prepričanja v zvezi s slovenstvom, kmalu pa so se mu z vpisom na italijansko višjo srednjo šolo odprla obzorja, očetovo gledanje na določene stvari pa se mu je zazdelo preozko. Širši vpogled v svet mu omogoča poklic televizijskega snemalca. Načrtuje takojšnjo selitev v Milano, kjer si obeta poklicni napredek in oddaljitev od vsega, kar ga navezuje na njegovo sedanje življenje, ki ga ne zadovoljuje. Mitja je med Jolandinimi in Frančevimi otroki najmlajši. Star je približno trideset let, ni dokončal študija, še vedno živi pri starših in pred kratkim se je čustveno navezal na Furlanko Loreno, ki ji ni priznal, da izhaja iz slovenske družine, ker ni hotel, da bi ga to opredelilo. Njegova edina skrb doslej je bila igranje v zamejski glasbeni skupini Tostranci. Izbira tega imena je zelo pomenljiva, saj narodno označuje in opredeljuje njene pripadnike – Slovence, ki živijo na italijanski strani meje. S tem da so izbrali prav slovensko ime, so najbrž hoteli poudariti, da niso Italijani, hkrati so pa evidentirali razliko, ki obstaja med njimi in Slovenci v Republiki Sloveniji.¹²

¹² Sorodno funkcijo ima tudi termin *zamejec*, to se pravi »živeči na drugi strani meje«, s čimer se slovensko govoreči Tržčani samoopredeljujejo. Pri tem poudarjajo pripadnost deželi, v kateri živijo, hkrati pa izpostavljajo razliko, ki obstaja med njimi in ostalimi italijanskimi državljani. Čutijo se tudi bistveno drugačne od Slovencev iz Slovenije (Kosic 2012: 67).

Nino, ljubljansko izseljenko, sem prav tako umestila med like z obrobno hibridno identiteto, ker je njena stopnja identifikacije s slovenstvom zelo nizka. Avtorica mi je med najinim pogovorom poudarila, da je Nini vseeno, kam spada. »Nina je priseljenka, ki bi postala tudi Italijanka!« je povedala. Prav skromna navezanost na slovenstvo in težnja k priznavanju italijanstva kot nečesa uradnega in zato uglednega narodno opredeljuje literarne like z obrobno hibridno identiteto. Slovenci s fiksno identiteto teh likov ne vidijo v tako negativni luči kot like z asimilirano hibridno identiteto (Fiore), kljub temu pa jim ne pripisujejo pozitivnih značajskih lastnosti.

Podoba Tržačanov z dvojno hibridno identiteto

To je poslednja tipologija narodno sestavljenih identitet, ki jo obravnavam. Kot ugotavlja Berry (2003: 29), v okviru hibridnih identitet predstavlja občutek pripadnosti obema narodnima skupinama pravzaprav najboljšo obliko identitete, ki jo lahko posameznik razvije. V to skupino sem umestila Jolandino sestro Marto, pokojnega svaka Karla, prijateljico Zinko in njenega moža Maria. Tem literarnim likom je avtorica dodelila le marginalne in nevtralne vloge v dogajanju.

Neskladnost med Slovenci v Trstu

Ob koncu gre opozoriti, da se pojavlja močno protislovje med osrednjima literarnima likoma, Jolando in Francem, ki je izraženo s preišljeno izbiro besedišča in natančnim opisom njunih značajev. Pri karakterizaciji Jolande je avtorica izbrala zelo živahne oznake (npr. glagol *koketirati*, pridevnik *površen*, samostalnik *brezskrbnost*) in svetle barve (Jolanda je modrooka in plavolaska, pred leti se je rada oblačila v rožaste halje), medtem ko je pri karakterizaciji Frančevega lika namenoma izbrala precej bolj resnobne izraze (npr. pridevnik *ponosen* in samostalnik *skrb*). Do prve je torej zavzela rahlo posmehljiv odnos, medtem ko je Francu – za katerega je značilna fiksna slovenska identiteta, kot jo ima tudi sama – bolj naklonjena.

Protislovje med Jolando in Francem je v romanu posebej izpostavljeno tudi v samem naslovu besedila. Pridevnik *zlat* v besedni zvezi *zlata poroka* najprej priključuje bralcu v misli vesel dogodek, okronanje skupnega zakonskega življenja, ki je bilo polno in zadovoljujoče; vendar mu kmalu postane jasno, da gre le za navidezno srečo in da je v resnici Jolandino in Frančevo »zlato« ne vredno takšnega poimenovanja. Jolandina in Frančeva zlata poroka je za vse, tudi za sama dolgoletna zakonca, le bleščeča utvara. Na to tudi namigne pripovedovalka, ko predstavi Jolandino tiho željo, da bi praznovanje zlate poroke dala njenemu življenju poseben sijaj. Avtoričin namen je morda bil dodatno poudarjanje neskladnosti, ki obstaja med samimi Slovenci na Tržaškem. Njeni tožeči občutki ob opisanih okoliščinah so dodatno izpostavljeni pri besedi *blues*, glasbeni zvrsti žalostnega značaja, s katero je opremila podnaslov svojega romana.

Viri

- Košuta, Miran, 1989: *Rapsodija v treh stavkih*. Trst: Založništvo tržaškega tiska.
- Pahor, Boris, 1959: *Kres v pristanu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Sosič, Marko, 2005: *Tito, amor mijo*. Maribor: Litera.
- Umek, Evelina, 2010: *Zlata poroka ali Tržaški blues*. Trst: Mladika.

Literatura

- Beller, Manfred, 2007: *Imagology: The Cultural Construction and literary representation of national characters*. New York: Rodopi.
- Berry, John, 2003: Conceptual approaches to acculturation. Chun, Kevin, Balls Organista, Pamela, in Marin, Gerardo (ur.): *Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research*. Washington: American Psychological Association. 17–37.
- Bhabha, Homi, 1994: *The location of culture*. London in New York: Routledge.
- Fakin Bajec, Jasna, 2004: Istrski begunci: gradivo in raziskovalni nastavki. *Traditiones: zbornik Inštituta za slovensko narodopisje in Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU* 33/1. 117–142.
- Kacin Wohinz, Marica, 2000: *Zgodovina Slovencev v Italiji 1866–2000*. Ljubljana: Nova revija.
- Kosic, Marianna, 2012: Identity matters: strategies for coping with ethnic identity threats among slovene minority adolescents in Italy. *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja* 69/1. 66–88.
- Milharčič Hladnik, Mirjam, 2011: *IN – IN: zgodbe o sestavljenih identitetah*. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Pageaux, Daniel-Henri, 2008: *Imagološke razprave*. Ljubljana: Institutum Studiorum Humanitatis.
- Pertot, Susanna, 2007: V imenu očeta. Medgeneracijski prenos slovenskega jezika in identitete po moški liniji. Košuta, Miran (ur.): *Živeti mejo*. Trst: Slavistično društvo Slovenije. 255–266.
- Smotlak, Maja, 2012: Narodna identiteta v sodobnem slovenskem romanu v Italiji (1991–2011): primer romanov *Zgodba o reki*, *kripti in dvorljivem golobu Borisa Pahorja in Tito, amor mijo* Marka Sosiča. Košuta, Miran (ur.): *Slavistika v regijah – Koper*. Koper: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, Znanstvena založba Filozofske fakultete. 41–45.
- Toroš, Ana, 2011a: *Podoba Trsta in Tržaškega v slovenski in italijanski poeziji prve polovice 20. stoletja*. Nova Gorica: Univerza.
- Toroš, Ana, 2011b: The Role of Language in Constructing the Other in Slovenian and Italian Poetry of the First Half of the Twentieth Century: Images of Trieste. *Slovene studies: Journal of the Society for Slovene Studies* 33/1. 41–59.
- Toroš, Ana, 2012: Processi di poetizzazione dell'Altro a Trieste nella poesia slovena e italiana della prima metà del XX secolo. Diddi, Cristiano (ur.). *Europa Orientalis: Studi e Ricerche sui Paesi e le Culture dell'Est Europeo* 31. Avellino: Univerza v Salernu, Oddelek za humanistične studije. 235–246.